

Látogatóban az angliai Sands School demokratikus iskolában

március 11, 2013

Pintér András írása

„Az iskola újra megerősített abban, hogy egy gyerek egészséges fejlődéséhez a demokratikus rendszer a legjobb, amibe iskolás évei alatt bekerülhet. Ahol fontos a szavuk, de felelősek is a szavaikért és tetteikért, ahol nem néznek rajtuk keresztül és nem kényszerítik őket semmire, ahol megtalálják a maguk útját és lehetnek szabadon gyerekek; lehetnek azok, akik.

És valóban működik a dolog akkor is, ha nem bentlakásos az iskola.”

„Eljött a gyűlés ideje. Érdekes, hogy minden gyűlés maximum 30 perces lehet. Ez egy fura szabály, de ha jobban belegondolok, remek módszer arra, hogy gátat vessen a vég nélküli vitáknak és ha valaki felszólal és nagyon elkalandozik, lehet rá emlékeztetni, hogy másoktól veszi el az időt. És ezt mind ők maguk találták ki. A közösség. Saját magát szabályozza. Sima ügy. Nincs diktátor, nincsenek kibúvók. A többség dönt.

És hosszas vitatkozás után, kisség túllépve az időkeretet (amiért az elnök kapott is megjegyzéseket) meghozták a döntést: jövő félév elejéig visszahozzák az összes szabályt. Történelmi esemény volt. Summerhillben többször is volt olyan, hogy fontos szabályokat eltöröltek és egyszer volt olyan is, hogy mindet. Ott, ha jól emlékszem, egy hétig tartott, aztán elsőprő többséggel visszaszavazták.

Itt egy nap alatt a feje tetejére állt minden. És úgy döntöttek, nem kísérleteznek a jövő héte elején tovább, amikor

sokan vizsgáznak. Majd egy nyugodtabb időszakban, amikor kevésbé lesz fontos a rend.

Lenyűgözött ez a hihetetlenül hatékony és gyors módja a problémamegoldásnak. Mutogatni kéne az ilyesmit a politikusoknak. „

Sziasztok!

Ráértetek? Ha nem, akkor ne is olvassátok tovább! ☐

Hát megint tartalmas hétvégém volt. Persze távolról sem így terveztem (nem a tartalmasságára gondolok :-)), fele ennyiből szerettem volna megúszni, de az improvizatív elemek nagyon izgalmassá tették. Kicsit fura volt, hogy néha úgy csináltam, mintha életemben először utaznék és fogalmam sem lenne, mi micsoda...

Pár hete már leveleztem egy Susie nevű lánnyal az iskolából (ld. a levél tárgyát), aki nagyon készséges volt és megegyeztünk, hogy valamikor 20-án délelőtt megérkezem. Aha. Igen. Csak ugyebár York és Ashburton (ahol az iskola fekszik, egy aranyos kis faluban) között légvonalban is több, mint 400 km a távolság. És tekintve, hogy a laborban akad tennivaló bőven, nem akartam már a csütörtököt is kihagyni.

Hosszú és viszontagságos út után jutottam el a célállomásomhoz.

Exeter szép városnak tűnt, de csak egy buszos városnézésre futotta az állomástól a buszpályaudvarig. Ott arra a buszra, amivel én is mentem, felszállt két lány, akik furán voltak öltözve. Biztosra vettem, hogy ezek Sands-be járnak, úgyhogy figyeltem, mikor szállnak le. Nem kellett csalódnom. Ugyanott, ahol én. Aztán mikor leszálltunk, rákérdeztem, mire meglepetten válaszoltak, hogy valóban és igen, mehetek velük. Odaértünk és kicsit meglepődtem. Fogalmam sem volt, milyen épületre számítsak, mert az interneten nem nagyon találtam róla képeket. Simán elmentem volna mellette, ha a két lány

nincs ott □

Az iskoláról dióhéjban annyit, hogy 1987-ben alapították, nagyrészt azokból a diákokból és felnőttekből építkezve, akik az akkor megszűnt Dartington Hall Schoolhoz tartoztak. Nappali iskola (ellentétben Summerhill-lel) és teljesen demokratikus formában zajlik itt az élet. Minden fontos döntést a közösség egészének részvételével tartott gyűlésen hoznak, valamint létezik egy Iskolai Tanács nevű szervezet, aminek a tagjait a gyűlés választja, és amelyik az apró-cseprő dolgokkal foglalkozik. A nagyon tisztán adminisztratív dolgokat az irodában, erre alkalmazott emberek végzik, s a költségvetés részleteit is ők dolgozzák ki.

Egyébként itt a tanárok, a diákok és a személyzet felvételéről is a gyűlés dönt. Ez úgy zajlik, hogy van egy próbahét, aminek a végén szavaznak, hogy az illető maradhat-e. Mindenben közösen vesznek részt. Beosztják maguk között a főzést, mosogatást, takarítást, rendrakást. Érdekes koncepció és vannak problémák, de minden problémával a közösség egésze foglalkozik, abszolút hatalma csak a gyűlésnek van. Ha valakit kirúgnak, azt is csak a gyűlés teheti meg. Szóval sokban hasonlít, de sokban különbözik is Summerhilltől. Ezért nagyon akartam látni. Kíváncsi voltam, ezek a különbségek mennyire mutatkoznak meg a gyerekek lelki világán, a hangulaton. Nem sokat láttam egyikből sem, de szinte semmi komoly különbséget nem találtam. Azért a végén összefoglalom, hogy amit találtam, az mi is, de általában elmondható, hogy ugyanúgy önmagukat vállaló, érvelni tudó és akaró embereket láttam, akik néha vadulnak, de tudják, hogyan kell egy közösség életében részt venni és felelősséget vállalni a döntéseikért.

És nagyjából erre is számítottam.

Bementünk, bemutatkoztam, bólogattak, hogy igen, örülnek, hogy megjöttem, mindjárt jönnek az idegenvezetőink. Nagyon tetszett, hogy sokkal közvetlenebbek voltak velem, látogatóval, mint Summerhillben. Ennek bizonyára megvan a maga

oka. Például messze nincs annyi látogatójuk, mint Neill iskolájának, ezért nem kell őket terelgetni, szervezni az életüket és főleg nincsenek annyian, hogy az már komolya hatással legyen a közösség életére.

Szóval érthető, hogy sokkal lazábbak. Egyébként meg mindenki (pontosabban majdnem mindenki) furán volt öltözve. A két lány már a buszmegállóból jövet is említette, hogy Kalóz napot tartanak, aminek a szerepe, hogy megállítsák a globális felmelegedést. Csak később derült fény az összefüggésre.

Kísérőim lassan előkerültek és biztosítottak arról, hogy senki nem fog bántani, mindenki ártalmatlan, csak a megjelenésük fura kicsit. Nagyon kedves volt mindenki, és mivel szavaztak arról, hogy jöhetnek-e, mindenki tudta, hogy nem csak úgy odacsöppentem, jöttek beszélgetni, készséggel meséltek sztorikat, mutatták a helyiségeket vagy a kedvenc fegyverüket (az egyik fiú szemmel láthatóan, és a többiek kritikus megjegyzéseitől kísérve elnézte a dolgot és egy műanyag lovagi karddal hadonászott a Királyi Haditengerészet tisztjének öltözve – a kalóz napon).

Idegenvezetőim mezítlábasan közlekedtek az udvaron is, de felhívták a figyelmemet, hogy ezt nem kéne elárulnom senkinek, mert így ugyebár lábat kéne mosniuk, mielőtt felmennek az emeletre, ahová a kosz távoltartása érdekében nem lehet felmenni cipővel. Aztán később tudtam meg, hogy ez a szabály hivatalosan nem is létezik, mivel éppen előző nap délután határozott úgy a gyűlés, hogy kísérleti jelleggel eltörlik az összes szabályt és a tisztelet jelszava marad meg egyedül szervező elvnek (ja és persze az állam törvényei :-)).

Miután körbevezettek a művészeti helyiségben, ahol a remekművek készülnek és ahonnan számos, azóta művész karriert befutott fiatal került ki, izgatottan vártam, hogy a Science Lab is sorra kerüljön. Megtörtént :-). Hihetetlenül jól felszerelt helyiség, mikroszkópok, különböző érdekes kísérleti berendezések, számítógép, kémcsövek, stb. És mint kiderült,

elég sokan választják a tudomány tantárgyat, és nem csak azért, mert általában a főiskolákon kérnek belőle GCSE-t (általános középfokú bizonyítvány, olyasmi, mint a középszintű érettségi), hanem mert zseniális a tanár és érdekesek az órák. Az épület mögött kis tavacska, amire egy terasz néz. Néha itt tartják a tanórákat. Micsoda környezet ez a tudomány tanításához!!!

Az épülettel szemben kis konyhakert, amit az egyik szülő tart rendben, mögötte gyümölcsfák, amik között vesszőből font szobrok állnak. Egy dinoszaurusz és egy zsiráf tökéletesen kivehető alakja nyűgözött le percekig. Aztán megmutatták a sportpályát, a gördeszka rámpát és a nagy kőrist, ami alatt sok időt töltenek az álmodozók és a pihenni vágyók.

A konditerem és a falmászó szoba zárva volt, úgyhogy azokat nem láttam, de az asztalosműhely igen meggyőző volt. Éppen hárman dolgoztak benne, két diák és a tanár, az egyikük kardot készített, a másik diák és a tanár pedig valamilyen keréken dolgozott. A plafonról két kenu lógott le, amiket szintén ebben a műhelyben csináltak és gyönyörűen kimunkált darabok. A tanár elmesélte, hogy néha kölcsönkéri valamelyik gyereknek a családja egy-egy hétvégére ☐

Beültem egy földrajz órára, ami nagyjából az egyetlen elérhető óra volt, mivel – szabadon választott lévén – ezen a napon sokan úgy döntöttek, hogy nem mennem órára. Így a legtöbb óra elmaradt. De a földrajzon bent ült három gyerek és a tanár, Sean, aki úgy nézett ki, mint Billy Nighy (a kivénhedt rockénekes a Love Actually-ben), de mindez egy mérhetetlen mennyiségű tudást és teljesen nyitott, kritikus, figyelmes és a saját egóját félretenni képes, elképesztően megnyerő embert takart. A palesztin-izraeli konfliktust tárgyalták meg éppen, különböző nagyon érdekes és színvonalas források elemzésével. Charlie, aki kb. 12-13 éves, olyan dolgokat mondott és olyan összefüggésekről beszélt óriási lelkesedéssel, amiket még sok egyetemistánál is meglepőnek találnék, legalábbis ami a Pécsi Tudományegyetem nevű szarkupacot illeti. De ott ez nem

kivételes, ott ez a normális. És Sean bravúrosan látja el őket tanácsokkal. Egy pillanatig nem éreztem azt, hogy bármerre is terelni szeretné a kölyköket, szépen megvitatták a különböző problémákat, a múltat, mi miben gyökerezik és közölte a srácokkal, hogy ő nem mondja meg, mit írjanak a forráselemzésbe, de figyeljenek jól az információkra és törekedjenek arra, hogy mindkét oldalról legyenek forrásaik, hiszen az objektivitás a cél. Szóval láttam az ideális forráselemző órát!

Később beszélgettem Sean-nal, nagyon nagy hatással volt rám.

Szóval épp az órán ültem, hallgattam az izgalmas beszélgetéseket, amikor elkezdtek be-benyitogatni (ami egyébként teljesen normális ebben az iskolában. Ajtót csak akkor zárnak, ha nincs bent senki és sok bent az értékes vagy veszélyes cucc). Mindenki valamit mondani akart Seannak (ja, természetesen itt is mindenki minden felnőttet a keresztnévén szólít), mert elkezdtek aggasztó dolgok történni. Mint utóbb kiderült, többen is mások arcába vágta, hogy „ugyan már, megtehetem! Nincsenek szabályok.”. És ez ellen sokak szerint tenni kellett.

Na, ekkor beindultak az események. Sean az Iskolai Tanács tagja (az egyetlen felnőtt a tanácsban) és ebben a minőségében keresték meg többen is. Bejött három fiú, hogy hivatalosan panaszt tegyen. Voltak vagy 10-12 évesek. Sean beszüntette az órát, összehívta a Tanácsot.

Megjelentek a tagok, és elkezdődött a közel két és fél órás vita, tanácskozás. Mi legyen? A problémák vajon a No Rules Day-nek (Nincs Szabály Nap) köszönhetőek, vagy a Pirate Day-nek (Kalóz Nap)? Vagy valami másnak? Kitalálták, megvitatták, hogyan derítsék ki, cikáztak az érvek, Charlie, aki már a földrajzon is bent volt, többször hangoztatta, hogy szabályok nélkül nem lehet élni. A tisztelet elve sajnos nem működik, mert vannak, akiknek ez nem jelent semmit. Kiderült, hogy ő volt az, aki a leginkább ellenezte már az elején, hogy

eltöröljék a szabályokat, de a gyűlés mégis a kísérlet beindítása mellett döntött.

Nagyon hálás vagyok nekik, hogy megengedték, hogy végig bent maradjak. Nagy élmény volt hallani őket. Hétfőn, kedden többen vizsgáznak (a fentebb említett GCSE vizsgák keretében) tudományból és matekból és ez elég sokat nyomott a latba a véleménynyilvánításoknál. Végül arra a következtetésre jutottak, hogy össze kell hívni egy rendkívüli gyűlést és felterjeszteni szavazásra, hogy hétfőtől állítsák vissza a rendet. Aztán az még kérdéses maradt, hogy szerdáig, vagy a következő félév kezdetéig, vagy határozatlan időre.

Berekesztették a tanács ülését és mindenki ment a dolgára. Sok embert kellett értesíteni.

Közben elindultam körbejárni még az iskolát. Beszélgettem pár gyerekekkel a terveikről, mindennapjaikról, korábbi iskolai élményeikről. Többen orvosok akarnak lenni, van, aki állatorvos és bizony tudják, hogy ehhez mi kell. És dolgoznak, tanulnak érte sokat. Anélkül, hogy bárki is noszogatná őket. Hiszen tudják, hogy mi a tét. Ha a célt el akarják érni, akkor tenni kell érte. Ismerik a követelményeket, tudják, mihez tartásuk magukat és eldönthetik, hogy ezzel együtt is kell-e dolog. Annyira egyszerű!

Volt egy lány, aki Waldorf iskolából jött, ott kezdte a tanulmányait és ott sem érezte jól magát. Érdekes dolog. Ő elsősorban a vallásos légkört kifogásolta. Régóta foglalkoztat az, hogy valójában a Waldorf sem csinál mást, mint a többi iskola, csak jobb trükkjei vannak. Ez persze így sarkított, talán Neill jobban megfogalmazta. De ott sem szabadok a gyerekek. Olyan keretrendszerben nőnek fel, ami nem a sajátjuk, de tágabb, mint a konvencionális iskolai rendszer és ügyesen győzi meg őket arról, hogy az a helyes. Mindegy. Érdekes beszélgetés volt.

Eljött a gyűlés ideje. Érdekes, hogy minden gyűlés maximum 30

perces lehet. Ez egy fura szabály, de ha jobban belegondolok, remek módszer arra, hogy gátat vessen a vég nélküli vitáknak és ha valaki felszólal és nagyon elkalandozik, lehet rá emlékeztetni, hogy másoktól veszi el az időt. És ezt mind ők maguk találták ki. A közösség. Saját magát szabályozza. Sima ügy. Nincs diktátor, nincsenek kibúvók. A többség dönt.

És hosszas vitatkozás után, kisség túllépve az időkeretet (amiért az elnök kapott is megjegyzéseket) meghozták a döntést: jövő félév elejéig visszahozzák az összes szabályt. Történelmi esemény volt. Summerhillben többször is volt olyan, hogy fontos szabályokat eltöröltek és egyszer volt olyan is, hogy mindet. Ott, ha jól emlékszem, egy hétig tartott, aztán elsőprő többséggel visszaszavazták.

Itt egy nap alatt a feje tetejére állt minden. És úgy döntöttek, nem kísérleteznek a jövő héte elején tovább, amikor sokan vizsgáznak. Majd egy nyugodtabb időszakban, amikor kevésbé lesz fontos a rend.

Lenyűgözött ez a hihetetlenül hatékony és gyors módja a problémamegoldásnak. Mutogatni kéne az ilyesmit a politikusoknak. Hülyék! Erre nem vagytok képesek, de azt hiszitek, mindenkinél okosabbak vagytok!

Véget ért a gyűlés, még maradtunk páran beszélgetni, az egyik tanár morgott, hogy hiába találták ki és szavazták meg a szelektív hulladékgyűjtést, tele a kuka üdítő dobozokkal. És mondta, hogy már régóta tervezi, hogy újra felveti a gyűlésen. Mondtam neki, hogy szervezzenek egy bemutatót, amiben az energiamegtakarítást szemléltetik. Tegyük látványossá és érthetővé!

Örült az ötletnek.

Nagyon intenzív nap volt és tele volt az agyam rendezni valóval, amikor felszálltam a buszra. Nagyon sok érdekes dolgot láttam, hallottam és elkezdtem az összehasonlítókat Summerhill-lel. És itt sem lepődtem meg semmin. Nem éreztem

annyira ismerősnek, mint Summerhill, de valahogy egy pillanat alatt azt tudtam érezni, hogy szívesen tartoznék ide.

Az iskola újra megerősített abban, hogy egy gyerek egészséges fejlődéséhez ez a legjobb rendszer, amiben iskolás évei alatt bekerülhet. A demokratikus rendszer. Ahol fontos a szavuk, de felelősek is a szavaikért és tetteikért, ahol nem néznek rajtuk keresztül és nem kényszerítik őket semmire, ahol megtalálják a maguk útját és lehetnek szabadon gyerekek; lehetnek azok, akik.

És valóban működik a dolog akkor is, ha nem bentlakásos az iskola. Teljesen az volt a benyomásom, hogy mindenki itt lakik. Pedig délután mind hazamentek.

Ha már szóba került (mert szóba hoztam. Illetve írásba...), szerintem érdekes különbségek vannak a két rendszer között (bentlakásos kontra nappali). Nem a végeredményében, hanem a bemenetkor. Egy bentlakásos rendszer könnyebben elérhetővé teszi ezt az életet olyanoknak is, akik problémákkal küzdenek. Mert muszáj szembenézniük a problémákkal, hiszen nincs hová menekülni. Több embert megkérdeztem, hogy mi történik akkor, ha valaki említésre kerül valami negatív ügyben a gyűlésen? Arra voltam kíváncsi, van-e szavuk a saját ügyükben és élnek-e vele. A válasz mindig az volt, hogy akivel baj van, az többnyire távol marad a gyűléstől és azt is hozzátették, hogy azért, mert kellemetlen azt hallani, hogy a többiek rólad mondanak rosszakat. Ez például Summerhillben nincs így. Ott ha valakit szóba hoznak azon a gyűlésen, annak ott kell lennie. És ha végiggondoljuk, ez rendben is van. Miért ne élne valaki azzal a lehetőséggel, hogy megvédje magát, felszólaljon a saját ügyében. ha mást nem, annyit mondjon, hogy igen, valóban elkövettem. És szavazzon, akár a többiek. Persze lehet, hogy ezt egyszer valaki felveti Sands-ben is és megszavazzák. Hiszen ez bármikor megtörténhet. Ez a szép ebben a rendszerben.

Utaztam tovább Plymouthba, ahol egy esős városnézés után

felszálltam a vonatra Bristol felé.

Lefeküdtem aludni a diákszállón, és készültem a másnapra. Városnézés és Matthew Appleton. Ő az ez ember, akinek a könyvét elkezdtem fordítani. A házához mentem, ott találkoztunk. Nagy élmény volt beszélgetni vele. Még mindig nagyon élénken él benne minden, amit ott megélt. 9 év az 9 év... Azt mondta, még mindig gyakran álmodik az iskolával. És nagyon örült, hogy beszélhetett róla. Megígérte, hogy bármiben tud a segítségünkre lenni, keressem meg és segít. Kapcsolatok, előadások, ajánlások, bármi. Aláírta a példányomat a könyvéből, majd vigyorogva távoztam. Adott pár könyvet, cikket, amik hasznosak lehetnek. Úgyhogy most előre!

Hazafelé a vonaton volt időm rendesen. Olvastam és gondolkodtam. Ez az egész hétvége, minden, amit eddig láttam, olvastam, annyira összeállt! Egy szép nagy, kövér, húsos rendszerre nőtt a fejemben, amit meg akarok valósítani fizikailag is.

Naívan hangzik, de tudom, mit beszélek és tudom, hogy nem lesz könnyű: Csináljunk iskolát!

Jegyzetek:

Matthew Appleton: Kilenc éven keresztül volt nevelőtanár Summerhillben, és tapasztalatairól könyvet írt *A Free Range Childhood* („Igazán szabad gyerekkor”; a free-range kifejezést az angolban a nem nagyüzemben, hanem a mezőkön szabadon legeltetve felnevelt baromfikra használják) címmel. Pszichológusként és kranioszakrális terapeutaként dolgozik az angliai Bristolban. Honlapja:

Pintér András: a Summerhill Drama c. BBC film magyar feliratának készítője

A Sands Schoolról röviden itt a honlapon is lehet olvasni.